§. II.

DE los casos reservados en el Arzobispado de Toledo, en el Synodo que celebró el Eminentisimo, y Reverendisimo Señor D. Luis Manuel Portocarrero, año de mil seiscientos ochenta y dos. Y los refiere la Synodal, lib. 5. tit. 9. Constit. 8.

1. Contra los Curas, ó Beneficiados que induxeren, y atrayeren Parroquianos de otra Parroquia á la suya.
2. Contra los que á sabiendas ocupan los bienes de las Iglesias, y los retienen.
3. Contra los que impiden la cobranza de las Rentas Eclesiasticas, y sacar sus frutos.
4. Contra los que no cumplen con la Iglesia, en el tiempo que lo manda, y nuestras Constituciones Synodales, que es hasta el Domingo de Quasimodo.
5. Copula carnal con Monja profesa, ó con Parienta en primero, ó segundo grado de consanguinidad, ó con hija de Confesion.
6. Pecado nefando, bestialidad, juramento falso en perjuicio, y daño de tercero, blasfemia pública, encantamientos, conjuros, supersticiones, y hechicerías.
7. Falsear qualquier Instrumento público.
8. Poner manos violentas en Padre, ó Madre.

Se omite la explicacion de estos casos reservados, ya por la brevedad del compendio, ya tambien, porque hallandose en manos de todos la apreciable Theologia Moral del P. Fr. Fulgencio Cuniliati, en el 2. tom. de ésta, se pueden ver explicados con gran de solidez, y mucha claridad, no solo estos, sino otros muchos casos de diferentes Obispados, que respectivamente suelen reservarse en los Synodos. Tambien se omite el Catalogo de los casos reservados de otros distintos Obispados de nuestra España, que se leían antes en este Promptuario, no solo por la brevedad, sino tambien, porque los reservados Synodales pueden variarse; y de hecho, sucede celebrar nueva Synodo, y añadir, ó quitar en ella reservados. La misma variacion puede suceder en otras reservaciones, leyes, y preceptos humanos. Añadese á lo dicho, que los Confesores en diferentes Obispados, quando reciben *in scriptis* la licencia de confesar, alli les ponen los casos reservados en aquel Obispado.

RESUMEN
DE LAS DEFINICIONES
contenidas en todas las materias de este Compendio.

De Sacramentis in genere.

Definicion metaphysica: Sacramentum est res sensibus subjecta, quæ, ex Dei institutione, sanctitatis et justitiæ tùm significandæ, tùm efficiendæ vim habet.

Definicion physica: Compositum quoddam morale, quod perficitur ex rebus tanquam ex materia, et ex verbis tanquam ex forma.

Materia cierta es: Cum qua validè fit Sacramentum, et hoc certò constat.

Materia licita es: Cum qua validè, et licitè fit Sacramentum.

Materia dudosa es: De qua dubitatur, an fiat cum ea Sacramentum, vel non.

Materia nula es: Cum qua nullum fit Sacramentum, et hoc certò constat.

La intencion en comun: Est voluntatis propositum, ac deliberatio, qua aliquid agere volumus.

La intencion en particular para hacer Sacramento: Est propositum, ac deliberatio voluntatis Ministri, faciendi quod facit Ecclesia in collatione Sacramentorum.

Intencion actual, ó formal: Est volitio concomitans administrationem in Ministro, et receptionem Sacramenti in subjecto.

Intencion virtual: Est volitio antecedens, distracta, et non retractata; sed continuata in mediis conducentibus ad finem.

Intencion habitual: Est volitio antecedens, distracta, et non retractata, nec continuata in mediis conducentibus ad finem.

Necessarium necessitate Sacramenti: Est illud, sine quo impossibile est fieri Sacramentum, etiam si invincibiliter accidat illud non apponere.

Necessarium necessitate tantùm præcepti: Est illud, de quo adest præceptum ut apponatur ut licitè fiat, vel recipiatur Sacramentum.

Necessarium necessitate medii en cada Sacramento: Illud est, sine quo impossibile est consequi finem, seu effectum Sacramenti.

La gracia santificante: Est qualitas supernaturalis intrinsecè inhærens animæ, per quam sumus, et nominamur filii Dei.

Primera gracia es: Quæ mundat animam á peccato mortali.

Segunda gracia es: Quæ auget primam.

El caracter Sacramental: Est signum spirituale, et indelebile impressum in anima.

Sacramentum tantùm: Est illud, quod significat, et non significatur.

Res tantùm: Est illud, quod significatur, et non significat.

Res, et Sacramentum simùl: Est illud, quod significat, et significatur.

Del Bautismo.

La definicion metaphisica: Sacramentum novæ Legis institutum á Christo Domino, causativum gratiæ *regenerativæ*.

Definicion phisica: Ablutio exterior corporis sub præscripta verborum forma.

El Bautismo fluminis *es el que se acaba de definir*: Ablutio, &c.

El Bautismo flaminis: Est actus contritionis, vel charitatis, cum voto explicito, vel implicito recipiendi Baptismum fluminis.

El Bautismo sanguinis: Est martyrium susceptum pro Christo, et datum in odium Christi.

Bautismo in voto: Est actus contritionis, vel charitatis, &c.

Bautismo in re: Ablutio exterior corporis, &c. *ut suprà.*

De la Confirmacion.

Definicion metaphisica: Sacramentum novæ Legis institutum à Christo Domino, causativum gratiæ *corroborativæ*.

Definicion phisica: Signatio hominis baptizati facta in fronte cum Chrismate ab Episcopo consecrato, sub præscripta verborum forma.

El Chrisma es: Oleum olivarum, ab Episcopo consecratum, *et balsamo mixtum.*

De la Eucharistia.

Definicion metaphisica: Sacramentum novæ Legis, institutum à Christo Domino, causativum gratiæ *cibativæ*.

Definicion phisica: Sunt species panis, et vini consecratæ sub præscripta verborum forma, quatenùs realiter continent Corpus, et Sanguinem Jesu Christi ad spiritualem fidelium nutritionem.

El Sacrificio in genere: Oblatio facta Deo in signum supremi dominii, per immutationem alicujus rei, ex legitima institutione.

El Sacrificio de la Misa es: Sacrificium solemne, in quo Christus Dominus offertur Deo Patri sub speciebus panis, et vini consecratis, in honorem supremæ excellentiæ, super aram Altaris á Sacerdote, cum debita solemnitate.

De la Penitencia.

La Penitencia como virtud es: Præterita mala plangere, et plangendo iterum non committere.

Habito de Penitencia es: Habitus supernaturalis infusus à Deo, inclinans hominem ad detestationem proprii peccati, cum efficaci proposito emendationis, et satisfactionis.

La definicion metaphisica de la Penitencia como Sacramento es: Sacramentum novæ Legis institutum à Christo Domino, causativum gratiæ *remissivæ* peccatorum post Baptismum commissorum, vel in ejus receptione.

La definicion phisica es: Actus pœnitentis sub præscripta verborum forma à Sacerdote habente potestatem prolata.

El dolor en comun es: Animi dolor, ac detestatio de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cætero: *ó de otra forma*: Pœnitudo peccatorum contra Deum commissorum.

La contricion perfecta es: Dolor perfectus de peccatis asumptus propter Deum summè dilectum, cum proposito confitendi, et satisfaciendi, et de cætero non pecccandi.

La contricion imperfecta, ó atricion es: Dolor imperfectus de peccatis assumptus propter pœnas inferni, amissionem gratiæ, vel gloriæ, vel propter deformitatem peccati, cum proposito confitendi, et satisfaciendi, et de cætero non peccandi.

Confesion es: Accusatio propriorum peccatorum facta Sacerdoti, ad eorum absolutionem virtute clavium Ecclesiæ obtinendam.

La satisfaccion in voto *es*: Recompensatio Sacramentalis Deo facienda propter peccata confessa.

La Satisfaccion in re, *como parte de este Sacramento*: Est recompensatio Sacramentalis Deo facta propter peccata confessa.

Como parte de justicia conmutativa: Est recompensatio injuriæ alteri illatæ secundùm æqualitatem rei ad rem.

Jurisdiccion in foro Pœnitentiæ *es*: Auctoritas, qua unus est superior alteri in foro conscientiæ.

Sigilo es: Obligatio tacendi ea, quæ audiuntur in Confessione, vel in ordine ad illam, absque licentia expressa pœnitentis.

Reservacion es: Negatio, sive carentia jurisdictionis circa aliquod peccatum, vel circa aliquam censaram.

Examen es: Recordatio peccatorum in particulari.

Sacramento de Penitencia in voto *es*: Actus contricioni-, vel charitatis, cum voto explicito, vel implicito recipiendi Sacramentum Pœnitentiæ.

Ocasion de pecar en comun: Est omne illud, quod ad peccatum allicit, et inducit, sive ex natura sua, sive ex parte pœnitentis frahilis.

Ocasion remota es: Quæ non affert verosimiliter periculum peccandi.

Ocasion proxima es: Ea, in qua quis verosimiliter est peccaturus.

Ocasion proxima, voluntaria es: Illa, in qua quis existit pro suo velle.

Ocasion proxima, involuntaria es: Illa, in qua quis non existit pro suo velle, sed quasi coactus.

De la Extrema Uncion.

Definicion metaphisica es: Sacramentum novæ Legis institutum à Christo Domino, causativum gratiæ *remissivæ reliquiarum* peccatorum post Baptismum commissorum, vel in ipsius receptione.

Definicion phisica es: Unctio hominis infirmi facta à Sacerdote sub præscripta verborum forma.

Del Orden.

Definicion metaphisica es: Sacramentum novæ Legis institutum à Christo Domino, causativum gratiæ *potestativæ* ad exercendum Ecclesiasticum ministerium.

Definicion phisica es: Traditio materiæ in qua talis Ordo debet exerceri, sub præscripta verborum forma.

Prima tonsura es: Dispositio ad Ordines suscipiendos.

Definicion metaphisica del Ostiariado es: Sacramentum novæ Legis institutum à Christo Domino causativum gratiæ potestativæ ad aperiendum portas Ecclesiæ dignis, et claudendum indignis.

Definicion phisica es: Traditio, et acceptio clavium, sub præscripta verborum forma ab Episcopo consecrato prolata.

Definicion metaphisica del Lectorado es: Sacramentum novæ Legis, institutum à Christo Domino, causativum gratiæ potestativæ ad legendum prophetias veteris, et novi Testamenti.

Definicion phisica es: Traditio, et acceptio Libri prophetiarum, sub præscripta verborum forma ab Episcopo consecrato prolata.

Definicion metaphisica del Exorcistado es: Sacramentum novæ Legis institutum à Christo Domino, causativum gratiæ potestativæ ad conjurandum dæmones.

Definicion phisica es: Traditio, et acceptio Libri Exorcismorum sub præscripta verborum forma ab Episcopo consecrato prolata.

Definicion metaphisica del Acolitado es: Sacramentum novæ Legis, institutum à Christo Domino, causativum gratiæ potestativæ ad administrandum urceolos, et portandum candelabrum.

Definicion phisica es: Traditio, et acceptio urceolorum vacuorum, et candelabri cum cereo non accenso, sub præscripta verborum forma ab Episcopo consecrato prolata.

Definicion metaphisica del Subdiaconado es: Sacramentum novæ Legis institutum à Christo Domino, causativum gratiæ potestativæ ad inserviendum Diacono in Sacrificio Missæ, et cantandum solemniter Epistolas in Ecclesia cum Manipulo.

Definicion phisica es: Traditio, et acceptio Calicis vacui, et Patenæ vacuæ, sub præscripta verborum forma ab Episcopo consecrato prolata.

Definicion metaphisica del Diaconado es: Sacramentum novæ Legis institutum à Christo Domino causativum gratiæ potestativæ proximè assistendi Presbitero in Ministerio Altaris, et cantandi solemniter Evangelium in Ecclesia cum Manipulo, et Stola.

Definicion phisica es: Traditio, et acceptio Libri Evangeliorum, et manus impositio sub præscripta verborum forma ab Episcopo consecrato prolata.

Definicion metaphisica del Presbiterado es: Sacramentum novæ Legis institutum à Christo Domino, causativum gratiæ potestativæ conficiendi Corpus, et Sanguinem Christi.

Definicion phisica es: Traditio, et acceptio Calicis cum vino, et Patenæ cum Hostia, sub præscripta verborum forma ab Episcopo consecrato prolata.

Del Matrimonio.

El Matrimonio como contrato es: Maritalis conjunctio viri, et fœminæ inter legitimas personas, individuam vitæ consuetudinem retinens.

Definicion metaphisica del Matrimonio como Sacramento es: Sacramentum novæ Legis institutum à Christo Domino, causativum gratiæ *unitivæ*.

Definicion phisica es: Conjunctio Sacramentalis viri, et fœminæ inter legitimas personas, individuam vitæ consuetudinem retinens.

El divorcio es: Legitima separatio conjugum quoad torum, et habitationem, non verò quoad vinculum.

Los impedimentos impedientes son: Quæ facienda vetant connubia, tamen facta non retractant.

Los dirimentes son: Quæ facienda vetant, et connubia facta retractant.

Voto simple de castidad es: Deliberata promissio Deo facta abstinendi à rebus venereis, verbo, opere, et cogitatione.

Voto simple de Religion es: Deliberata promissio Deo facta ingrediendi Religionem.

Esponsales son: Mutua promissio, et acceptatio futurarum nuptiarum inter personas jure habiles, aliquo signo externo manifestata.

El parentesco es: Propinquitas personarum.

Parentesco natural es: Propinquitas personarum ab eodem stipite descendentium per carnalem propagationem.

Parentesco natural en linea recta es: Propinquitas personarum ab eodem stipite descundentium, quarum una dependet ab alia.

Parentesco natural en linea transxersal es: Propinquitas personarum ab eodem stipite descendentium, quarum una non dependet ab alia.

Parentesco espiritual es: Propinquitas personarum ex Baptismate, vel Confirmatione proveniens.

Parentesco legal es: Propinquitas personarum ex adoptione proveniens.

Adopciones: Assumptio personæ extraneæ ad hæreditatem.

La fuerza es: Coactio alteri illata.

Ligamen es: Vinculum prioris Matrimonii, quo durante aliud contrahi nequit.

La honestidad es: Propinquitas personarum ex sponsalibus validis, vel ex Matrimonio rato nondum consummato proveniens.

La afinidad es: Propinquitas personarum ex carnali copula apta ad generationem proveniens.

La impotencia es: Vitium naturale impediens coitum.

El rapto es: Adductio violenta fœminæ renitentis de loco in locum causa Matrimonii contrahendi.

De las Censuras en comun.

La censura es: Pœna Ecclesiastica fori exterioris, qua fidelis baptizatus privatur usu aliquorum bonorum spiritualium, ut à contumatia discedat.

La censura lata es: Quæ ipso facto incurritur.

Ferenda, *ó conminatoria es*: Quæ non incurritur ipso facto per criminis commissionem, sed expectari debet sententia Judicis.

De la Excomunion.

Excomunion es: Pœna Ecclesiastica, qua Judex Ecclesiasticus punit baptizatos, privando eos participatione Sacramentorum.

Excomunion mayor es: Pœna Ecclesiastica, qua Judex Ecclesiasticus punit baptizatos privando eos bonis communibus fidelium, et participatione activa, et passiva Sacramentorum, Officio, et Beneficio Ecclesiastico.

Excomunion menor es: Pœna Ecclesiastica, qua Judex Ecclesiasticus punit baptizatos privando eos participatione passiva Sacramentorum.

El duelo, *ó desafio es*: Duorum, vel plurium certamen, quod ex condicto suscipitur, cum periculo occisionis, aut gravis vulneris, designato loco, et tempore.

La infimamia se define asi: Rumor ortus de aliquo crimine, non à malevolis, sed à probis, et honestis hominibus, sparsus per majorem partem viciniæ, vel communitatis.

De la Suspension.

Suspension es: Pœna Ecclesiastica, qua Judex Ecclesiasticus suspendit Clericos, privando eos Officio, vel Beneficio in totum, vel in partem.

Beneficio es: Jus spirituale percipiendi fructus Ecclesiæ.

Oficio es: Jus spirituale serviendi Ecclesiæ.

Del Entredicho.

Entredicho es: Pœna Ecclesiastica, qua Judex Ecclesiasticus punit baptizatos, privando eos receptione Ordinis, et Extremæ-Unctionis, cum suspensione recipiendi Ecclesiasticam sepulturam, Divinis Officiis interesse, et aliquando ingressu Ecclesiæ.

Cesacion à Divinis *es*: Pœna imposita in Ecclesiæ mœrorem ob enorme crimen, qua Divina Officia, et Missæ celebratio prohibentur.

De la Irregularidad.

La irregularidad es: Impedimentum canonicum privans hominem licita susceptione Ordinum, et executione susceptorum.

La deposicion es: Pœna Ecclesiastica, qua Clericus privatur in perpetuum omni Beneficio, Officioque Clericali, retento tamen privilegio fori, et Canonis.

La degradacion es: Pœna Ecclesiastica, qua Clericus depositus solemniter, privatur omni gradu Clericali, omni Officio, et Beneficio, necnon exuitur quibuscumque privilegiis, et insignibus Clericorum.

De los Actos humanos.

Voluntario es: Quod provenit ab intrinseco cum cognitione finis.

Involuntario es: Quod provenit ab extrinseco, vel sine cognitione finis.

Voluntario libre es: Quod provenit ab intrinseco voluntatis cum cognitione finis, et stante indiferentia ad utrumlibet.

Voluntario necesario es: Quod provenit ab intrinseco voluntatis cum cognitione finis; absque indiferentia tamen ad utrumlibet.

Voluntario formal es: Quod provenit ab intrinseco voluntatis, cum cognitione clara, et expressâ ex parte intellectus.

Voluntario interpretativo es: Quod provenit ab intrinseco voluntatis, cum ignorantia vincibili, ex parte intellectus, vel cum cognitione in causa.

Voluntario in se *es*: Quod immediatè, et per se ipsum oritur à voluntate.

Voluntario in causa *es*: Quod sequitur ad causam voluntariam, cum prævissione effectus subsequendi.

De las causas del involuntario.

Violento es: Quando provenit à principio extrinseco, passo non conferente vim.

Miedo es: Mentis trepidatio causa periculi instantis, vel futuri.

Concupiscencia (como aqui la tomamos) *es*: Motus appetitus sensitivi, prout complectitur motus, tum potentiæ concupiscibilis, uti sunt motus libidinis, et gulæ; tùm potentiæ irascibilis, uti sunt motus iræ, et vindictæ.

Ignorancia es: Carentia scientiæ possibilis adipisci.

Ignorancia moral es: Privatio scientiæ, ad quam quis tenetur.

Ignorancia invencible es: Quæ positis diligentiis debitis, vinci non potest.

Ignorancia vencible es: Quæ positis diligentiis debitis, potest vinci, attamen de facto non vincitur.

Ignorancia juris datur: Quando ignoratur lex, aut præceptum.

Ignorancia facti datur: Quando ignoratur aliquod factum hic, et nùnc cadere sub præcepto, non ignorato præcepto.

De la Conciencia.

Conciencia es: Judicium intellectus applicans, vel determinans principia universalia practica ad opus singulare proprium.

Conciencia buena, ó recta es: Quæ bonum benè dictat.

Conciencia mala, ó falsa es: Quæ aut malum dictat, aut bonum malè.

Conciencia preceptiva es: Quæ dictat aliquid agendum, vel non agendum sub præcepto.

Conciencia conciliativa es: Quæ dictat aliquid sub consilio.

Conciencia permisiva es: Quæ dictat aliquid ut indifferens.

Conciencia cierta es: Quæ absque ulla formidine dictat aliquid agendum, vel non agendum.

Concienciа erronea es: Quæ dictat aliquid licitum, vel illicitum, quod revera tale non est.

Conciencia erronea invencible es: Quando nulla se obtulit cogitatio, dubium, vel remorsus circa rem ignoratam; vel si aliqua se obtulit cogitatio, fecit diligentias debitas, quas poterat adhibere.

Conciencia erronea vencible es: Quando aliqua se obtulit cogitatio, dubium, vel remorsus circa rem ignoratam, et non fecit diligentias debitas, cum posset eas adhibere.

Conciencia dudosa es: Quæ nulli parti adhæret. *Vel est*; Judicium practicum imperfectum cir-

cà

cà bonitatem, vel malitiam operationis hic, et nunc, absque determinatione unius partis præ alia.

Duda purè *especulativa es*: Suspensio judicii circà veritatem, vel falsitatem objecti.

Duda especulativa comparativè *es*: Suspensio judicii circà bonitatem, vel malitiam operationis in universali, et in abstracto.

Duda practica omnibus modis *es*: Suspensio judicii circà bonitatem, vel malitiam operationis hic et nunc, et omnibus attentis circunstantiis exercendæ.

Conciencia probable es: Quæ cum gravi fundamento dictat aliquid agendum, vel non agendum, cum formidine tamen partis oppositæ. *Vel est*: Dictamen practicum rationis, quo cum fundamento gravi judicat quis, hoc opus hic et nunc sibi licere, vel non licere.

Opinion probable es: Judicium intellectus circà unam partem propter motivum grave, sed cum formidine alterius.

Opinion probable speculativè tantùm *es*: Judicium intellectus circa veritatem, vel falsitatem objecti, inclinans propter grave fundamentum in unam partem cum formidine alterius.

Opinion probable especulativa comparativè, *ó practica en comun es*: Judicium intellectus circà bonitatem, vel malitiam operationis in communi, et quasi in abstracto, inclinans propter motivum grave in unam partem cum formidine alterius.

Opinion practica omnibus modis *es*: Judicium intellectus circà bonitatem, vel malitiam operationis hic et nunc, visis et revisis circunstantiis, inclinans propter motivum grave in unam partem cum formidine alterius.

Conciencia escrupulosa es: Quæ ex fundamentis levibus, vel anxietate animi suspicatur malum in agendo, vel non agendo. *Vel est*: Dictamen practicum de illicito hic, et nunc, ortum ex levibus fundamentis cum quadam animi anxietate.

De la Ley, y precepto.

Ley es: Quædam rationis ordinatio ad bonum commune, ab eo, qui curam habet Communitatis, promulgata.

La Ley divina es: Quædam rationis ordinatio à Deo immediatè proveniens.

La Ley divina natural es: Quædam rationis ordinatio à Deo, ut Auctore naturæ, immediatè proveniens. *Vel est*: Quæ viribus naturæ adimpleri potest.

Ley divina sobrenatural es: Quædam rationis ordinatio à Deo, ut Auctore supernaturali, immediate proveniens. *Vel est*: Quæ viribus naturæ adimpleri non potest.

Ley Eclesiastica es: Quædam rationis ordinatio à Superiore Eclesiastico proveniens.

Ley civil es: Quædam rationis ordinatio à superiore laico proveniens.

Ley

Ley afirmativa es: Qua Superior præcipit aliquid faciendum.

Ley negativa es: Qua Superior prohibet aliquid faciendum.

Precepto es: Actus, quo superior præcipit, vel prohibet aliquid faciendum.

Del Pecado.

Pecado es: Dictum, vel factum, vel concupitum contra Legem Dei æternam.

Pecado original es: Privatio voluntaria justitiæ originalis.

Pecado personal es: Quod committitur per propriam voluntatem.

Pecado de omision es: Violatio præcepti affirmativi.

Pecado de comision es: Violatio præcepti negativi.

Pecado mortal es: Dictum, vel factum, vel concupitum contra legem Dei æternam in materia gravi. *Vel est*: Recessus à regula Divina, privans nos gratia, et amicitia Dei.

Pecado venial es: Dictum, vel factum, vel concupitum contra legem Dei æternam in materia levi. *Vel est*: Recessus à regula Divina diminuens in nobis fervorem charitatis.

Pecado actual es: Actus, quo quis peccat.

Pecado habitual es: Peccatum antea commissum, et non retractatum, nec remissum.

Tambien se define el pecado habitual asi: Macula relicta in anima ex peccato actuali præterito.

Pecado mortal habitual es: Privatio voluntaria gratiæ, orta ex peccato actuali præterito.

Pecado venial habitual es: Privatio voluntaria fervoris charitatis, orta ex peccato actuali præterito.

Habito vicioso es: Facilitas quædam orta ex repetitione plurium actuum peccaminosorum ad similes actus peccaminosos producendos.

Circunstancia es: Accidens actus humani ipsum circunstans.

Circunstancia que muda de especie al pecado es: Accidens actus humani peccaminosi oppositum distinctæ virtuti, ac ipse actus; vel eidem virtuti diverso modo.

Circunstancia agravante del pecado es: Accidens actus humani peccaminosi augens malitiam peccati intra eamdem speciem.

Circunstancia diminuente del pecado es: Accidens actus humani peccaminosi diminuens malitiam intra eamdem speciem.

Del primer Precepto del Decalogo.

Fé divina como habito es: Virtus supernaturalis inclinans hominem ad certo credendum veritates à Deo Ecclesiæ revelatas.

Fé divina como acto es: Actus supernaturalis, quo certò, et actualiter credimus veritates à Deo Ecclesiæ revelatas.

Heregia es: Recessus pertinax hominis baptizati à parte fidei.

Heregia purè interna es: Error pertinax hominis baptizati à parte fidei, habitus in mente, et nullo modo manifestatus.

Heregia purè externa es: Prolatio hæresis non habitæ in mente.

Heregia mixta de interna, y externa es: Recessus pertinax hominis baptizati à parte fidei, habitus in mente, et aliquo signo, verbo, vel alio modo manifestatus, peccando mortaliter in manifestatione.

Apostasía es: Recessus pertinax hominis baptizati à tota fide, vel à partibus principalibus fidei.

Infidelidad es: Non accessus ad fidem.

Infidelidad negativa es: Non accessus ad fidem sufficienter ei non promulgatam.

Infidelidad positiva es: Non accessus ad fidem sufficienter ei promulgatam.

Judaismo es: Recessus à fide vera, suscepta in umbra, et non in veritate.

De la Esperanza.

Esperanza es: Virtus supernaturalis, qua speramus beatitudinem auxilio Dei consequendam.

Desesperacion es: Quidam motus voluntatis, quo peccator abjicit vitam æternam ex Divina misericordia consequendam.

Presuncion es: Volitio ultimi finis auxilio solo Dei sine propriis meritis, vel solis propriis meritis sine auxilio Dei consequibilis.

Temeridad es: Velle perseverare in peccato, relinquendo, et sperando pœnitentiam pro articulo mortis.

De la Caridad.

Caridad es: Virtus supernaturalis, qua diligimus Deum propter se, et proximum propter Deum.

Correccion fraterna es: Admonitio proximi, qua nitimur eum à peccato revocare.

De la virtud de la Religion.

Religion es: Virtus supernaturalis, qua veneramur Deum, et ejus Sanctos.

Adoracion de latría es: Qua damus Deo proprium cultum ipsius.

Hyperdulía es: Qua damus beatissimæ Virgini Mariæ proprium cultum ipsius.

Dulía es: Qua damus Sanctis proprium cultum ipsorum.

De la Irreligiosidad.

Irreligiosidad es: Vitium oppositum virtuti Religionis per defectum, vel per excesum.

Supersticion es: Cultus vitiosus.

Idolatria es: Proprium cultum Dei tribuere creaturæ; vel proprium cultum Dei tribuere Deo modo indebito.

Divinacion es: Prædictio futurorum.

Divinacion demoniaca es: Prædictio futurorum ope dœmonis facta.

Vana observancia es: Qua quis utitur mediis inutilibus, et im-

proportionatis ad se præcavendum ab aliquo malo, vel ad consequendum aliquem finem.

Magia illicita es: Quæ versatur circa corpora variè immutanda, aliosque effectus miros ope dæmonis, vel absque arte efficiendos.

Maleficio es: Vis nocendi aliis ope dæmonis.

Tentar á Dios es: Dictum, vel factum, quo quis explorat, num Deus sit Potens, Sapiens, Misericors, aut aliquam aliam perfectionem habeat.

Sacrilegio es: Violatio rei sacræ.

Simonía es: Studiosa voluntas emendi, vel vendendi rem sacram, seu spiritualem, vel spirituali anexam pro temporali.

Del segundo precepto del Decalogo.

Del Juramento.

Juramento es: Veritas divino testimonio confirmata. *Vel est:* Invocatio Divini Nominis in confirmationem alicujus rei.

Jurar es: Deum adducere in testem alicujus veritatis.

Perjurar es: Deum adducere in testem sine veritate, sine justitia, aut sine necessitate. *Vel est:* Deum adducere in testem alicujus falsitatis.

Juramento asertorio es: Assertio Divino testimonio confirmata.

Juramento promisorio es: Promissio Divino testimonio confirmata.

Juramento conminatorio es: Comminatio Divino testimonio confirmata.

Juramento execratorio es: Execratio Divino testimonio confirmata.

Del Voto.

Voto es: Deliberata promissio Deo facta de meliori bono.

Voto simple es: Deliberata promissio Deo facta de meliori bono sine solemnitate.

Voto solemne es: Deliberata promissio Deo facta de meliori bono cum solemnitate.

Voto absoluto es: Deliberata promissio Deo facta de meliori bono sine aliqua conditione.

Voto condicionado es: Deliberata promissio Deo facta de meliori bono, cum aliqua conditione.

Voto real es: Deliberata promissio Deo facta de meliori bono afficiens divitias.

Voto personal es: Deliberata promissio Deo facta de meliori bono afficiens personam.

Voto mixto de real, y personal es: Deliberata promissio Deo facta de meliori bono, afficiens divitias, et personam simul.

Voto penal es: Deliberata promissio Deo facta de meliori bono, imposita sibi aliqua pœna.

Irritacion es: Annullatio voti ab habente potestatem dominativam.

Dispensacion es: Annullatio obligationis voti ab habente potestatem spiritualem in foro externo.

Conmutacion es: Substitutio unius materiæ pro alia, servata æqualitate morali.

In

Interpretacion es: Prudentialis verborum voti, ve juramenti inteligentia.

Blasfemia es: Verbum maledictionis, vel convitii, seu contumeliæ contra Deum, vel ejus Sanctos.

Maldicion es: Invocatio dœmonis in vindicem. *Vel est:* Verbum execrativum, quo quis imprecatur sibi, vel proximo aliquod malum.

Del tercer precepto del Decalogo.

Ayuno natural es: Perfectissima, et totalis abstinentia ab omni cibo, potu, et medicina.

Ayuno Eclesiastico es: Abstinentia à carnibus, et unica comestio.

Devocion es: Voluntas quædam promptè se tradendi ad ea, quæ pertinent ad Dei famulatum.

Oracion es: Elevatio mentis in Deum.

Hora Canonica es: Officium Divinum dicendum certa hora, ex institutione Sacrorum Canonum.

Del quinto precepto del Decalogo.

Homicidio es: Injusta hominis occisio.

Escandalo es: Dictum, val factum minus rectum, occasionem ruinæ spiritualis præbens proximo.

Escandalo pasivo es: Ruina spiritualis proximi, occasione accepta ab alio.

Escandalo activo sin pasivo es: Occasio data, et non accepta.

Escandalo pasivo sin activo es: Occasio accepta, et non data.

Qué es el escandalo de los Fariseos?: Ruina spiritualis proximi, orta ex pura malitia.

Escandalo fragilium *es:* Ruina spiritualis proximi, orta ex fragilitate.

Escandalo parvulorum *es:* Ruina spiritualis proximi, orta ex ignorantia causæ.

Escandalo general es: Dictum, vel factum minus rectum occasionem ruinæ spiritualis præbens proximo, non intendendo ruinam spiritualem proximi, ut malum proximi est.

Escandalo especial es: Dictum, vel factum minus rectum, occasionem ruinæ spiritualis prebens proximo, ex intentione ut cadat, et reatum illius peccati, et mortem spiritualem incurrat.

Del sexto precepto.

Castidad es: Virtus moralis, quæ moderatur voluptates carnis.

Luxuria es: Appetitus, vel usus inordinatus venereorum.

Simple fornicacion es: Concubitus soluti cum soluta corrupta.

Estupro es: Concubitus viri cum fœmina virgine, quo ejus integritas violatur.

Adulterio es: Accessus ad alienum torum.

Incesto es: Concubitus cum qualibet cognata, sive cognatione na-

naturali, sive spirituali, sive legali, sive affine, sive honesta, intra gradus prohibitos.

Rapto (especie de luxuria) *es*: Concubitus cum fœmina ipsa nolente.

Sacrilegio (en esta materia) *es*: Concubitus cum habente votum castitatis, vel habentis votum castitatis, vel in loco Sacro.

Pecado contra naturaleza es: Actus luxuriæ, ex quo sequi non potest humana generatio.

Polucion es: Voluntaria seminis effussio absque copula.

Sodomia es: Concubitus ad non debitum sexum.

Bestialidad es: Concubitus ad rem diversæ speciei.

Diversa corporum *positio es*: Innaturalis modus concubandi.

Delectacion morosa es: Simplex, et voluntaria complacentia de objecto, vel actu malo cogitato absque animo exequendi.

Del septimo precepto.

Hurto es: Occulta acceptio, vel retentio rei alienæ invito rationabiliter domino.

Rapiña es: Violenta ablatio rei alienæ, invito domino rationabiliter.

De la Justicia.

Justicia es: Constans, et perpetua voluntas jus suum unicuique tribuens.

Justicia legal es: Qua partes communitatis perfectæ, (puta Regni, vel civitatis) ordinantur ad justum boni communis.

Justicia distributiva es: Qua bona communia Regni, vel civitatis distribuntur inter partes communitatis secundùm proportionem meritorum.

Justicia conmutativa es: Qua redditur unicuique res propria, secundùm æqualitatem rei redditæ ad rem debitam in commùtationibus.

De la Restitucion.

Restitucion es: Actus justitiæ commutativæ, quo damnum proximo irrogatum reparatur.

Restituir es: Iteratò aliquem statuere in posessionem, vel dominium rei suæ.

Usura es: Lucrum ex mutuo proveniens. *Vel est*: Injusta actio, qua pretium pro usu rei mutuatæ accipitur ex pacto expresso, vel tacito.

El Monte de Piedad se define asi: Cumulus pecuniæ, vel frumenti, vel aliarum rerum utilium, destinatus ad sublevandas miserias pauperum per mutuum.

De los Contratos.

Contrato es: Conventio inter duos, ex qua utrinque obligatio nascitur.

Contrato imperfecto es: Conventio inter duos, obligationem in alterutro pariens.

Compra es: Traditio pretii determinati pro merce determinata.

Venta es: Traditio mercis sive rei determinatæ pro pretio determinato.

Negociacion es: Qua res aliqua comparatur eo animo, ut eamdem integram, et non mutatam vendendo, lucremur.

Mutuo es: Traditio rei usu consumptibilis alicui sub ipsius dominio, ut pro ea reddat tantumdem priori Domino mutuanti.

Permuta es: Traditio rei utilis pro re utili, servata æqualitate morali.

Cambio es: Permutatio pecuniæ pro pecunia cùm lucro.

Donacion es: Gratuita, et liberalis concessio rei utilis, recompensationem non quærens.

Conmodato es: Traditio usus rei ad aliquam functionem sine pretio.

Precario es: Traditio usus rei cum precibus, et sine pretio.

Locato es: Traditio usus rei pro pretio.

Conducto es: Traditio pretii pro usu rei.

Deposito es: Traditio rei ad custodiam.

Pignorato es: Traditio rei nobilioris pro ignobiliori, usque ad recompensationem.

Fianza es: Susceptio alienæ obligationis, qua quis se obligat ad solvendum, si debitor non solvit.

Juego es: Pactum, per quod res posita lucranti tribuitur.

Apuesta es: Pactum, in quo plures contendunt de aliqua re, et ponunt aliquid, ut sit ilius, qui veritatem fuerit assecutus.

Contrato de Compañia es: Conventio duorum, vel plurium ad negotiandum lucri gratia.

Contrato asecuratorio es: Conventio duorum, vel plurium in uno assecurante principalitatem. *Vel est*, pactum quo quis suscipit in se periculum rei aliænæ, accepto pretio.

Censo es: Jus percipiendi annuam pensionem ex re utili, aut fructifera alterius.

Emphiteusis datur: Quando res immobilis alicui fruenda traditur, vel in perpetuum, vel ad vitam alicujus, vel ad tempus non minus decenio, sub obligatione pensionis domino proprietatis reddendæ in recognitionem dominii directi.

Feudo es: Concessio rei immobilis cum translatione utilis dominii, retento dominio directo apud proprietarium, sub onere fidelitatis, et obsequii personalis exhibendi.

Monopolio es: Cum unus, vel pauci efficiunt, ut certas merces vendant, vel emant soli; *vel etiam*: quando plures inter se conveniunt, ut merces, aut operas non vendant, nisi certo pretio.

De los Testamentos.

Testamento es: Ultima dispositio voluntatis cum institutione hæredis.

Codicilio es: Ultima voluntatis dispositio, qua, sine institutione hæredis, circa testamentum aliquid explicatur, mutatur, additur, vel minuitur.

Fideicomiso es: Dispositio, qua gra-

gravatur hæres, ut vel totam hæreditatem, vel ejus partem cogatur alteri restituere.

Legado es: Dispositio, qua testans vult, ut aliqua res alicui tradatur.

Testamento solemne es: Quod gaudet omnibus solemnitatibus de jure requisitis.

Testamento privilegiado es: Quod licet careat solemnitatibus de jure requisitis, valet tamen per privilegium.

Testamento escrito es: Quod in scripturam redactum subscribitur, et signatur, servata juris forma.

Testamento nuncúpativo es: Quod fit sine subscriptione, et signatione testium.

Del octavo Precepto.

Mentira es: Dictum, vel factum contra mentem cum intentione fallendi, vel asserendi falsum.

Mentira purè material es: Dictum contrarium rei, sed non menti.

Mentira purè formal es: Dictum contrarium menti, et non rei.

Mentira mixta es: Dictum contrarium rei, et menti.

Mentira practica es: Dictum contrarium rationi, vel legi.

Mentira especulativa es: Dictum contrarium menti.

Mentira jocosa es: Dictum contrarium menti causa voluptatis, vel recreationis.

Mentira oficiosa es: Dictum contrarium menti, causa utilitatis.

Mentira perniciosa es: Dictum contrarium menti causa nocendi proximo, vel sibi.

Falso Testimonio es: falsum asserere de proximo.

Juicio temerario es: Judicare malum de proximo sine fundamento, vel cum levibus fundamentis. *Vel est*: Quando aliquis pro certo æstimat malitiam alterius ex levibus indiciis.

Sospecha es: Actus intellectus magis inclinans in unam partem, quam in aliam.

Sospecha temeraria es: Actus intellectus magis inclinans in unam partem, quam in aliam, ex levibus fundamentis. *Vel est*: Assensus unius partis, cum formidine alterius.

Duda es: Suspensio judicii in neutram partem inclinantis.

Detraccion es: Injusta violatio famæ.

Contumelia es: Injusta violatio honoris.

Susurracion es: Injusta violatio amicitiæ.

Subsanacion es: Verborum ludus ex proximi defectibus, ut erubescat.

Fama es: Bona opinio de excellentia alterius.

Honra es: Protestatio de alterius excelentia.

Oprobrio es: Cum aliquis objicit alteri in ejus præsentia aliquem defectum, qui non est culpa in injuriato.

Murmuracion como distinta de la detraccion es: Quando aliquis in absentia loquitur de peccatis, vel defectibus alterius: locutione quæ

quæ sit contra charitatem, et non contra justitiam.

Hipocresia es: Simulatio, qua quis simulat se esse, quod non est.

Jactancia es: Cum aliquis verbis se extollit, dicendo de se aliquid supra se.

Ironia es: Cum aliquis dicit de se minora, á veritate declinans.

De la Indulgencia, y Jubileo.

Indulgencia es: Remissio pœnæ temporalis debitæ pro peccatis jam dimissis.

Indulgencia plenaria es: Remissio totius pœnæ temporalis debitæ peccatis jam dimissis.

Indulgencia parcial es: Remissio alicujus pœnæ temporalis debitæ peccatis jam dimissis.

Jubileo es: Remissio totius pœnæ temporalis debitæ peccatis jam dimissis, cum facultate commutandi aliqua vota, et juramenta.

Bula de la Cruzada es: Diploma Pontificium, quo multæ gratiæ conceduntur sub onere certæ eleemosynæ in subsidium belli contra infideles erogatæ.

FIN.

ER-

ERRATAS.

Página.	Columna.	Errata.	Lee.
37	1	*instuumentum*	instrumentum.
80	1	*Necesstiate*	Necessitate.
89	1	Señalado, para	*quitese la* coma.
Ibidem		*et remis,*	et remis.
108	2	aqué	*aquel.*
156	2	*et sucessive*	et successive.
278	2	*Ee*	Que.
3[illegible]3	1	*consuelentes*	consulentes.
693	1	*ulta sortem*	ultra sortem.

Omne liberum est voluntarium; non econtra
omne voluntarium esse liberum,
neque involuntarium sed voluntarium necesarium.

FIN.